

Somari

1 trobar

Arnaut Guilhèm de Marsan : *Ensenhament* (fin)

2 isclas

Silvan Chabaud : *A la poncha de l'iscla*
Sonets

Joan-Luc Pouliquen : *Aquel ribatge ont abordères*

Olivier Lamarca : *lièit coire & bartassar*

Laurenç Revest : *Fin-princip*

Aubin Bonnet : *Traversaa*

Jaumes Privat ; *Sièis pichons poèmas*

Felip Angelau : *Lo cotèl*

Constantin Cavafi, revirat per Xavier Bach e Emma Valle :
Lor sorga

3 teatre

Jean Racine, revirat per Gui Matieu : *Bereniça, Acte I*

Stèu Lombardo : *Porrim vò lo jun d'Estèr*

4 germanor

Els nostres classics : *Jordi de San Jordi*

Jep Gouzy : *Un eina de treball que pot ser incomparable*

5 cronicas

libres: per Felip Gardy, Joan-Frederic Brun, Renat
Duran e Ivon Hadeb

novèlas

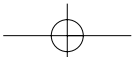

olivièr lamarca : boziga 5

1

trobar

arnaut guilhem de marsan

Ensenhament

Mays aprendetz enquera,
amicx, si greu no.us era.

Cavalari' amatz
may que outra rictatz
e y aiatz vostre cor
may qu'en autre demor.
D'encontres no saubutz
siatz aperceubutz
e no aiatz paor
de crit ni de rimor.
Al retornar derriers
et al ferir premiers
siatz, c'aital cove
(a) drut c'amor mante.

Can seretz en torney,
si creire voletz mey,
totz vostres garnimens
aiatz cominalmens:
l'ausberc e l'elm doblier
e las caussas d'assier,
e vostr'espaz'al latz,
que de grans colps fassatz;
entressenh al caval
e, denan al peitral,
bels sonalhs trasgitatz,
gent assis e fermatz,
car sonalhs an uzatie
que donan alegratie:
ardimen al senhor
e als autres paor.

A l'encaussar premier
et al fugir derrier,
car tot aiso cove
a drut c'amor mante.
Ben vos anetz gardan
de perda e de dan.
Can mouretz vostre ponher,
non tornetz senes ionher:
si'ab un si'ab dos,

ionhe.us er ad estros.
 E sie.us falh vostra lansa,
 ben aiatz remenbransa
 en vostr'espaza traire,
 e non o trazetz gaire:
 feretz grans colps e greus,
 si que o sapcha Deus,
 Ifern e Paradis.

De tal guiza feris
 qu'ieu, ab aquestz mestiers,
 depus fuy cavaiers,
 ai conquist mantas donas
 de belas e de bonas.
 E si voletz saber
 si ieu vo.n dic lo ver,
 dirai vos (ben) qui son
 no com an nom ni don.
 Ben conquis de premier
 - ia selar no.us o quier -
 la seror d'En Girart,
 e.n passey man regart;
 et apres n'asegui
 que.m fes tan pres de si
 a malgrat N'Ast' anava ,
 que.m teni'e.m baizava.
 Enapres conquis mais,
 per qu'en dey esser iais:
 ma dona N'Escaruenha,
 la iensor de Gascuenha.
 Enapres Na Pagana
 - la ienser crestiana
 que si'en tot lo mon,
 tan cant clau mar preon -
 conquis mon Bel Bezart,
 que m'a pres a sa part:
 anc no n'amey autrui
 la quarta part de luy.
 E la filha N'Anfos,
 a malgrat del gilos,
 conquis a gran onor
 e guazanhey s'amor.
 Mas can a Mon Gilos,
 de que soy cobeitos,
 tan fes qu'en breu morrai
 s'ans d'un mes non la bai:

silh qu'es a Mon Pao,
don'ab bela faiso
que.m donet docent bays
ab ioy, per qu'en soy gais.
Pueys conquis en tolza
may que nulh cristian:
ma dona Gauzion,
a cuy Dieu lo rey don
bon loc en Paradis
per sos fizels amis.

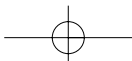
De pus poiria dir,
mas no vuelh descobrir
selas que per selat
m'an lur amor donat.
Cavayer, bel amicx,
cortes e pros e ricx,
er vuelh siatz manens
d'aquestz ensenhamens".

(*Fin*)

2

isclas

silvan chabaud

A LA PONCHA DE L'ISCLA

A la poncha de l'iscla
 I a lis ostaus
 Dei gents que pantaian
 La mar deis autrei.
 Lei pès dins l'aiga
 Agachan
 E vivon sempre
 Davant aqueu morèu de tèrra
 Destacat...
 Bèstia marina enrasigada
 Au trefons dei tèstas,
 Sabon aquí
 Que lei nuechs son mai lòngas
 En riba dau monde.

Per fin de fugir la massa
 Deis òmes
 Manjaires de sòmis
 Cercam leis ermàs secats
 De l'Agriate.
 Lei largadas en mar
 E lo ventàs
 Laissan leis aigas
 En trefoliments.
 Plana sus la garriga
 L'ansiá
 Dei flams...
 Encendi sens fin.
 Brutla la pèu deis òmes
 E leis uèlhs asclats
 Son de camins
 Per la lutz.

Lei deserts sensa sabla
 Son de país-memòri d'un temps
 Oblidat.
 I siam pus que bestiari
 Aclapat de solèu.

Bauç roges de l'Esterèu,
 Peiras brunas e sabla rossa
 Dau gòu
 De Portu.
 Terra degolanta de lava calhada
 Ròcs espetats
 Que mòron dins la mar
 E trespiran
 Milanta annadas de silenci
 En augas verdalas
 Onte bafran
 Lei pataclets.
 Espinèu de Girolata...
 Avèm fam
 Dau ròse serenau.
 Se jardinam en deliris d'avant deluvi.

•

Lei pèiras levadas de Filitosa
 E totei lei gents de ma memòria...
 Caras d'òmes
 E cotelàs escrinçelats.
 Quina man
 Empeirèt
 Aquelei visatges de granit?
 Barcas vengudas de la mar
 Guerriers de la pèu bruna,
 Navegaires de Mediterranèa...
 Lei tòrrs
 E lei figuras escultadas
 Son de libres muts
 Que lei paginas
 Ne son dins la sabla dei sègles...
 Filitosa...
 Totei lei gents
 De ma memòria.
 E ieu
 Au mitan
 Que cèrqui una dança vièlha
 Per adocelinar
 Ma vida en delicis
 Davant de morir.

•

Lutz sus la mar
Lei solèus
Son en dessota leis aigas
A revèrs
Vivèm coma pèis dins l'èr
E batejam dei braç
Un ocean
De Luna.
Calor, taforassa estivenca:
Vaquí lei noms
Dau silenci.

Pichòtei pomas d'amor
Que penjan
Fermas e frescas
A la luna dei jorns...
Mei mans seràn bèstias novèlas
Galavardas,
Apassionadas
De tei fruchas.

Alta Rocca
Lei cimas de Bavedda...
Pèiras dins lo cèu
Granit
E castanhièrs en flor.
Cercam lo fresc
Coma s'en plen estiu
Leis aigas de Rizzanese
Apelèsson ja l'ivèrn
Avèm set
E fam dei sèrres.
Leis aubres son grands
E l'iscla
Es ja un païsatge de faulas
Onte passan
Lei vents de Sardenha.
Leis òmes d'aquí
Son ais acrins de Mediterranèa.

Sonet I

Lònga còla deis expandis dau temps
 Passa lo solèu darrièr leis imatges
 Siáu sus un camin d'òmes
 Laissat en lo vent,
 En la luna.

Leis aubres son grands coma lo cèu
 E sei brancas arrapan encar de lutz
 De la poncha dei fuelhas,
 En lo monde.

Ren que lo silenci nuechenc
 Dau pòple dei fadas,
 Plenas de danças.

Lei pèiras levadas, agachs de machòtas,
 Dison la prigondor e l'expandi
 De nòstrei vidas de bèstias.

Sonet VIII

Menèrba e lei vinhaus
 Enrodelats sus lei morrèls,
 Isclas demèst la pèira
 Barca en lo temps.

Aucèu, trauc e tròç dau cèu
 Signe seculari dei crosadas
 Ancianas. Sabèm plus lo nom
 Dei gents brutlats per lo silenci.

Menèrba a fach sa plaça
 Sus un rocàs destacat
 Dau monde e deis ans.

D'autrei crosadas ara se fan,
 Lo monde enfant es fach d'isclas
 E lei gents brutlan au silenci.

Sonet X.

De Montfarrièr la plana avança
 Fins ai replegs dau puòch
 E leis ostaus que grelhon...
 Lo betum manja l'asuèlh.
 Meis uèlhs cèrcan Aigoal
 Au fons dau cèu eilalin
 E la nèbla s'en monta,
 Una mar dins ma garganta...
 Gargantua venguèt sus lei tèrras
 Levèt de pèiras e s'endormiguèt
 Entre Sant Lop e l'Òrtus.
 Leis òmes d'aquí son vièlhs
 Mai lo betum s'en monta,
 Malaiga novèla deis estanhs...

Sonet XI

Estanhs manjaires de lunas
 Aigas mitat sau, mitat doças
 Que preparan la tèrra
 Ai naissenças dei mars.
 Sus lo canau passan de barcas
 Que fan viatges de bòsc
 E lei pescaires de dauradas
 Teisson telaranhas de fieus.
 Lei fialats sècan ais estelams
 Dins un grand silenci d'anguiela,
 Leis aigas sòrton...
 ...Leis aigas dintran...
 L'estanh pren e dona, dona e pren
 Quand dançan d'aucèus dins lo vent.

joan-luc pouliquen

AQUEL RIBATGE ONT ABORDERES

A mon grand, sed in memoriam

Atirança indefugibla per aquel ribatge. Las annadas la pòdon pas mermar. Tòrna totjorn la meteissa question :
perqué ?

Perqué aquel bocin de còsta ? E pas un autre, per el qu'a rehalat tot a l'entorn, estralhat las expandidas de sabla e de còdols, arrapat sos muscles als traçats que serpentejan per la ròca.

Enlai, sul bocin d'iscla, a l'adrech, los schistes davalan dins la mar e trigòssan amb eles los ondejaments dels pins, las flairas dels eucaliptús.

Enlai, sul bocin d'iscla, i a de calancòlas que los sòmris s' i pòdon arrestar un brieu , s'expandir sus la gravièra, puèi viatjar pel cèl blau jos l'ala d'un gabian.

Pr'aquò, es aquí que sos passes s'encaminan. Es aquí que percor aquel espaci cortet un pauc coma un vièlh libre que clauriá dins sos capítols quauques secrets rebonduts.

Aquela columna quilhada que la cabelha una flor de Liri n'a nòncia lo començament. Memòria dels temps vièlhs que lo rèi tornava de las crosadas. Tota mena de tornar es una deliurança, tot ribatge es una promessa

Aquò's a l'auton, quand los vacancièrs son partits, que la platja qu'aviá aculit los crosats tòrna alenar coma a l'origina.

L'estima mai coma aquò, a se daissar gafar per las ondas, a far conversa ambe las tamarissas e los palmièrs, mentre que canta la Lagarda.

Aquel estanquet, sus la levada, clau dins sas làupias la baurdor populara dels dimenges de rèire-sason. Lo temps s'esvanís al dessus dels veires d'aperitiu, s'enròtla al fum de las cigarretas e de las grasilhadas.

A l'asuèlh, son uèlh desvista lo fòrt, causit pel sobeiran de l'ora d'ara per tornar prene buf.

Dins los meteisses corrents confisson los meteisses dobles dels princes e mai de lors pòbles. Planh bravament que se pòscan pas mesclar.

Aquí lo braç del riu que cal que darque a pè per contunhar son camin. Aquò's a-n-aquel endreit que, quand i a de tempèstas, ven s'ensorrar tot çò que la mar pòt pas engolir .

Tòrna escupir sus las tèrras plastiques e bocins de bòi mòrt. Als umans, lor tòrna lor marrida consciéncia, dins un enrambulhadís que revèrta la viloléncia que l'a secotida.

De còps que i a, aquò's d'arbres empenats que i venon morir. Aquel tronc escalprat per la sal es per el una òbra d'art.

Un còp dins l'annada, un vagat fangós suspen l'estivatge. S'expandís per la còsta sens se mesclar a l'aiga de mar.

S'enrebalan d'un vam los paisatges, coma o fan los òmes, butats per de fòrças que pòdon pas arrestar..

La levada qu'arriba es una responsa, teuna mas duradissa, a l'agarrejadís de las ondadas d'equinòcci. Aquels grands blòts de ròca an per tòca de rompre puèi d'escampilhar l'escruma.

Als pescaires lor agrada de s'i al·locar per tal de lançar lors linhas lo pus luènh que se pòsca.

De tèrra-plens de grava e de tèrra grisa refortisson la pèira. Plan alisat l'afar per en-dessús, aquò fai una passejada que d'aquí estant pòt devistar dos mondes.

A l'asuèlh, lo monde dels viatges, de las grandas traversadas que lo passatge d'un pacabòt, d'un batèu de carga, i tòrna balhar vida. A l'embat, lo dels jorns costumièrs, claugut dins los òrts e los ostalòts que la levada los aparta.

Un blòckhaus ne signa la fin e anóncia a l'encòp l'intrada del pichon pòrt.

Chiman encara de sas bèrcas las nafraduras d'una guèrra que los racontes de son enfança i an balhat lo nom de sabotage e bombardaments.

Fan son bonur las agarridas dels romegasses que lèu lo capelaràn d'a plec.

Aquò's la boca del riu que sèrv de cala a las embarcacions. E pr'amor que se clau dirèctament dins la mar, el l'enuça al reng de flume.

N'a plan la magestat. De cada bòrd, sas ribas, de palmiers las bordejan. Ne mònta una flaira de Florida.

A de pontons de bòi, los batèus son estacats. Totes pòrtan los signes de fòrça annadas de navegacion. An pas l'enlusedura ufanosa d'aquels que s'alassan d'esperar al quai, dins la ciutat balneària d'a costat..

Lo chantièr naval atenent fòrabandís per el las faussas aparéncias.

De carcassas sus cala i espèran forra-borra que las aseguen, que las tòrnen soudar. L'odor de las pinturas e dels vernisses se mèscla a las flairas marinas.

Quand las ressègas, las ponçairas e los martèls s'i fan , sufís de clucar los uèlhs per ausir bronzinar los chantièrs d'un còp èra. Ausir riblar, asegar, acastilhar, en somiant d'aventura.

Aquò's per lòrs que son sang buta pus fòrt dins las venas.

Lo meteis sang que lo d'aquel jove marinèr , que son naviri-escòla, naviri de vela e amb un pont de bòi, dètz lustres pus lèu, èra arribat a-n-aquel ribatge. Qu'atal aviá ancorat sa pròpria istòria sul terraire qu'estralha uèi.

olivièr lamarca

lièit coire & bartassar

jol sable
& prèp
de la man :
fètge del colom
mas deguns
deguns sap pas res

a la gara
& las bullas
& las pomas
& octòbre
& totis los cavals
dinc'a la gara

vas viure
amb un gos

acranat a la paret :
cal tocar tèrra

lièit coire
& bartassar
mangi
& annuaris blancs

l'aranha morís
coma la còrda d'un arc
rebombís sus l'aiga

i aviá lo rainal
& lo solelh voides
l'òs de l'uèlh

sol
siás solet
a pegar lo cèl
sus la sal
e los òsses
al solelh

laurenc revest

mai d'umanitat mas coma la protegir se non d'atacas per un'eleita. onest e bastissors, mas d'enant, tu, el, parièr = nos	fin	princip
	pom pom	esquilh, esquilh
	òm ditz òme	plof
	(FREMA?) mamifèr	naissut !
	els per que fàser	cric, crac
	patz sociala	manjars
	intervencion	plors
	governar,	rirs
	òme potent	.
	sempre parièr	al trabalh
	reflex ion	e los altres
	atomica	gerir
pichòt grand	petar los plombs,	
	faser seriós	
sul sòl sol	uman, parièr	
princip	fin finala	

Regardia, gardia, altre, buelh parièr

albin bonnet

Traversaa

Arribar ai còstas secharosas
estèrlas
i semenar quauquei granas
de lume que mei mans tròp rufas podèron
a l'avenior
lei calinhar, que se senten pas tròp mau
e pregar, que se vouguèsson noïrrir
d'un cadabre de vent
qu'una mar de pensament
de silenci
vouguèt pas

jaumes privat

sièis pichons poèmas sul camin das estèlas

caminas
tòrt e
lo pé
te
fa mal
amb
la vièlha
gent
dels pòrges
a las glèisas

al pòrt
dèl som
un bèl
véser
gaita
Aussau
tu
agachas

astre
redond
d'un
cèl que
s'acantona
a la sorga
-capèla sant jaume-

lisa
l'eissarpa
sus
l'èrba santa
-duscas a l'èime-

seguissi
lo vial
ont
ton
estelum
negre
asulha
- amont
los puèches -

a la
sorga
plonda
de l'èime
agach
en cèrle
sant

lo pas
de passes
tanca lo cèrle
pel plond
de las lums
dins lo
solelh
que
s'encèga
-e los trucs, e los sèrres-

que
lenga a
a
Roma va
-çò ditz-

felip angelau

LO COTEL

Mai luènh anèri pas, desfauta lo temps. Traversèri l'es-cruma deus feuses al mitan d'una lèia lunària e puèi sortiguèri lo cotèl vièlh. Vironeja un saunèi de busard demest bras-sas deus fuècs, al vent dobèrts. Semblan bandièras e lenhèrs a las muralhas.

Mai luènh somièri pas, limpa lo temps. Desenraïça biules e nívols un miratge d'ausèus, velha las armas, ras lo fluvi e las basti-das somelhasas. De còps durmissi, segur.del malastre deus òmes.

Mai non escriurai pas, las oras son messorguièras, al mièg-jorn blavinèl de las combas, sempre viran faus demest lo cèl, al bas-suèlh de las teuladas. Cada jorn, testard, desentèrri mòrts, a nuèch escura venguda amb eles, disi lo còr peirenc e la marrana deus arb-res.

constantin cavafi

LOR SORGA

L o compliment de lor jòia fòra-lèi a
 espelit. Se son levats del lèit
 e cadun se vestís al brutle sens parlar.
 Sortisson a despart, d'escodons de l'ostal, e coma
 caminan amb qualqua lanha per carrièras, semblan
 dobtar que quicòm sus eles digue benlèu
 dins quina mena de lèit son tombats pauc abans.

Levat que lo mestieral i a endrudit sa vida !
 Deman, deman passat o d'annadas puèi s'escriuràn
 los vèrses garruts qu'aquí n'èra la sorga.

Revirada de Xavier Bach amb l'ajuda d'Emma Valle

3

teatre

jean racine

BERENIÇA

ACTE I

SCÈNA 1, ANTIOCHUS, ARSACE

ANTIOCHUS

Arrestem-se un pauc. Tot aquò que lusís
Comprène pron, Arsace, l'as jamai agut vist.
Sovent aquel endrech superbe e solitàri
Dei secrets de Titus es lo depositàri.
Es aquí que de fetz eu s'escond de sa cort
Quora a la Reina vèn explicar son amor.
A son apartament aquela pòrta mena
E aquela altra aquí vai encò de la Rèina.
Vai te'n li, diga li que vòle estre discret
E sens l'importunar li parlar en secret.

ARSACE

L'importunariatz ,vos? Vòstra amiatat fidèla
Vos fai, Antiochus, ben generós per ela.
Fugueriatz, pas verai, son amant dins lo temps,
Siatz un dei rèis mai grands que còmpta l'Orient.
Ara que de Titus es quasiment l'esposa
S'acabariá ansin una passada urosa?

ANTIOCHUS

Vai vèire se porrai tot solet li parlar,
Te'n demande pas mai que ne'n vòle esperar.

SCÈNA 2, ANTIOCHUS, solet

Vèguem, Antiochus, se siás encar' lo meme.
Porriás, sens tremolar, li dire " Ieu vos ame " ?
Mai vaquí quand e quand que siáu tarabustat.
Tant crenhe aqueu moment coma l'ai sovetat.
Sabiáu de Bereniça l'esperança perduda.
E m'imposèt tanben de gardar lenga muda.
Me siáu taisat cinc ans e fins a-n aqueu jorn
D'un vèle d'amiatat ai tapat mon amor.
Dève crèire qu'au rang que Titus la destina
Ela m'escota mieus que dins la Palestina?
Eu l'esposa. Auriáu pasmens pas esperat tant
Per me venir encar' desclarar son amant ?
En de que serv d'aguer lo topet de li dire ?
Ara me fau partir, riscarai pas lo pire.
Garcem lo camp, sortem, e sens se destapar
Anem luenh de seis uelhs l'oblidar, o crebar.
Coma ? Deuriáu patir sens qu'ela lo sachèsse,
Faudriá mai que mei plors de lòngra ravalèsse?
Qué ? La pèrde e crenhe de la faire encanhar ?
Bèla Rèina, perqué vos porriatz ofensar ?

Vène pas demandar que quitessiatz l'Empèri,
 Nimai que m'amessiatz. Ai jamai fach mistèri
 Que me disiáu, badaud, sovent que mon rivau
 Trobariá en camin un entramble fatau.
 Me vaquí pasmens uèi que la nòça s'abança
 L'exemple malurós d'una lònca constança.
 Après cinc ans d'amor, d'espèr qu'a ges de sens,
 Me'n vau, fideu encar' quora espèrè plus ren.
 Luòga de s'ofensar porrà pusleu me plànher.
 Coma qu'ane, parlem, n'ia pron de se constrénher.
 De que pòu crénher mai l'amant desesperat
 Que saup qu'a l'avenir jamai plus la vèirà ?

SCÈNA 3, ANTIOCHUS, ARSACE

ANTIOCHUS

Arsace, anam intrar?

ARSACE

Sénher, ai vist la Rèina ;
 Mai per me faire vèire ai agut pron de pena.
 Me faguère un camin entre d'adorators
 Qu'ela atira darrier sa futura grandor.
 Titus passèt uech jorns que voliá degun vèire,
 Plorava son sadol per Vespasian son paire.
 Ven de sortir, enfin, pensa mai a l'amor ;
 E se crese, Sénher, çò que dison a la cort
 Benlèu qu'avant la nuech Bereniça lausada
 Sarà emperairitz e plus reina nomada .

ANTIOCHUS

Ailàs !

Arsace

Coma ? Aquò vos porriá trebolar ?

ANTIOCHUS

Ansin ieu tot solet li pòde pas parlar ?

ARSACE

Bereniça vendrà, sabe que lo soveta,
 Li an dich que lo voliatz, ela sarà soleta.
 La Rèina d'un còp d'uelh a sachut m'avertir
 Qu'a vòstra volontat anava consentir.
 Espèra de segur l'ocasion favorable
 Per escapar ais uelhs d'una cort que l'acabla.

ANTIOCHUS

N'i a pron. Siás ben segur d'aguer ren oblidat
 Dei viures importants que t'aviáu ordonats?

ARSACE

Sénher, per vos servir, sabètz que ren m'arresta.
 Dins Ostia de veisseus qu'an armats a la lesta
 Porrà quitar lo pòrt quand vendrà lo moment.
 Espèran per partir vòstre comandament.
 Cu es que remandatatz dins vostra Comagèna ?

ANTIOCHUS

Arsace, fau partir, dre qu'aurai vist la Rèina.

ARSACE

Cu deu partir ?

ANTIOCHUS

Ieu.

ARSACE

Vos ?

ANTIOCHUS

En sortent dau palais

Sòrte de Roma, Arsace, li revendrai jamai.

ARSACE

Aquò per ieu, segur, es una estomacada.

Coma ? Bereniça dempuèi una passada

Vos retèn, Sénher, luenh de vòstreis Estats.

Dins Roma fai tres ans que vos siatz arrestat,

E quora aquela rèina lo jorn de sa victòria

Vos vòu a son costat au plaser de sa glòria,

Quand Titus l'amorós, que devèn son espós,

Li alestís quicòm que brillharà sus vos...

ANTIOCHUS

Arsace, laissa la joir de sa fortuna,

E ne'n digues pas mai, ton prepaus m'importuna.

ARSACE

Sénher, vos ai compres. Aquelei dignitats

Fan que Bereniça oblida vòstreis bontats.

Traïda l'amistat s'acampa l'asirança.

ANTIOCHUS

Ai per ela jamai agut tant d'atirança !

ARSACE

Un còp a la autor qu'aviá eu pretendut

L'empeaire noveu vos a plus coneigut ?

Avètz sentit venir ben pron d'indiferència,

Partètz luenh de Roma per fugir sa presència ?

ANTIOCHUS

Me sembla que Titus se vou pas dementir,

Ai ren de me planher.

ARSACE

E perqué volètz partir ?

Siatz puèi vòstre enemic, per quenta ramanhòla ?

Sabètz que sus lo tròne un prince vos adòra,

Un prince que veguèt dins lo temps qu'eriatz fòrt

Per cercar sus sei piadas e la glòria e la mòrt

E que quasi vos deu tota sa renomada !

Sensa vos aurí pas la Judèa ajogada.

Se soven d'aqueu jorn ilustre e dolorós

Que decidèt la fin d'un lòng sèti dobtós.

Sus son barri triple leis enemics tranquiles

Nos vesían, serenós, far d'assauts inutilès.

Lo bosson sensa vòlha èra pas menaçant.

E vos, Sénher, solet, una escala a la man
 Porteriatz puèi la mòrt d'aicí sus sei muralhas.
 Cresiam vengut lo jorn de vòstrei funeralhas.
 Titus vos a tengut morent entre sei braç,
 Lo camp dei victoriós plorèt vòstre trespàs.
 E uèi, enfin, Sénher, vaquí l'ora arribada
 Qu'acampessiatz lei fruchs d'una tala saunada.
 Se vos languissètz tant, luenh de vòstrei Estats,
 E monte regnatz pas non li volètz restar,
 Faudriá que sens onor vos revegue l'Eufrate? *
 Esperatz per partir que Cesar vos remande *
 Trionflant e cargat dei títols sobeirans
 Qu'ajusta encara ai reis l'amistat dei Romans.
 Li a pas quicòm, Sénher, que fariá qu'aquò vire ?
 Digat-me quaucaren.

ANTIOCHUS

De que te porriáu dire ?

Espère per parlar quand Bereniça vendrà.

ARSACE

Anem, Sénher ?

ANTIOCHUS

Mon sòrt ansin dau sieu tendrà.

ARSACE

Coma ?

ANTIOCHUS

Sus sa nòça vòle, ieu, que s'explique.

Se sa boca me ditz coma la votz publica,
 S'es verai que la montan au trône imperiau,
 Se Titus a parlat, se l'esposa, me'n vau.

ARSACE

Mai cu vos tant fa vèire aquel imèn funeste ?

ANTIOCHUS

Quora sarem partits te dirai puèi lo resta.

ARSACE

Me trebolatz, Sénher, un pron pauc l'esperit.

ANTIOCHUS

La Rèina vèn. Adieu, fai tot çò que t'ai dich.

SCÈNA 4, Bereniça, Antiochus, Feniça

BERENIÇA

Ai posgut m'aluenchar de la jòia importuna
 D'aqueleis amics nòus que me fai la fortuna;
 Fugisse seis respects que tiran tròp de lòng
 Per cercar un amic que me parle de bòn.
 Me vos fau pas mentir : ma justa impaciència
 Vos acusava jà de quauca negligència.
 Aquel Antiochus, me disiáu, que lei suenhs
 Son estats vists de luenh e de tot l'Orient;
 Aqueu qu'ai totjorn vist constant dins mei traversas

Segre d'un pas egau mei fortunas diversas;
Aicí uèi que lo ceu semblariá m'anonçar
Un onor qu'amé vos lo vodriáu partejar,
Aquel Antiochus, que s'escond de ma vista,
M'abandona a la fola ansin a l'imprevista?

ANTIOCHUS

Es ben verai, Madama, a creire aqueu discors,
La nòça seguirà vostrei lònqueis amors.

BERENIÇA

Vos vòle ben fisar, Sénher, mei paur de frema.
Aquestei jorns m'an vist versar quauquei lagremas.
Aqueu dòu que Titus impausèt a sa cort
Aviá puèi en secret suspendut son amor.
Per ieu aviá perdut sa vòlha apetugada
De quora a me badar passava la jornada.
Lagremava totjorn, quasi mut davant ieu.
Me laissava pas mai que de tristes adieus.
Jutjatz de ma dolor, ieu que per eu m'inflame,
L'ai dich mai de cent còps, ren que per çò qu'es l'ame.
Ieu que luenh dei grandors que te l'an arnecat
Auriáu causit son còr e sa vertut cercat.

ANTIOCHUS

Es revengut per vos a sa bontat promièra ?

BERENIÇA

L'avètz vist coma ieu aquesta nuech darrièra
Quora per l'endralhar dins sa fe encar mieus
Lo senat meteguèt son paire amé lei dieus.
A fach çò que deviá, sa pietat l'encanta.
Lo vaquí mai, Sénher, que pensa a son amanta.
Just en aquest moment, sens me'n aguer parlat,
Es au senat ailà que l'a fach assemblar
E de Palestina fai agrandir lei raras .
Li ajusta l'Arabia e la Siria encara.
S'ai fe en seis amics qu'a sa votz fan ecò,
Se crese sei serments rabachats mila còps,
Sus un molon d'Estats la testa coronada
Bereniça sarà imperairitz nomada.
Me n'assegurarà en persona onte siatz.

ANTIOCHUS

E per aquò vos dise a jamai adessiatz.

BERENIÇA

De que disètz, anem, quiet adieu, quiet lengatge !
Prince, siatz trebolat, e cambiatz de visatge !

ANTIOCHUS

Madama, fau partir.

BERENIÇA

Qué, me directz jamai

Perqué.

ANTIOCHUS

Faliá partir sensa la vèire mai.

BERENIÇA

De qu'avètz pair ? Digatz, tenètz tròp vòstra lenga.
Vòstre despart volètz qu'a-n un mistèri tengue ?

ANTIOCHUS

Au mens sovenètz-vos que fau coma volètz
E qu'aquí m'escotatz per la darrièra fetz.
Se ara que ganhatz de glòria e de podença
Vos sovenètz l'endrech qu'a vist vòstra neissença,
Bessai vos sovenètz que dins aquestei luòcs
Per vòstreis uelhs subran tot mon còr prenguèt fuòc.
Vos amère e, consent, Agrippa vòstre fraire
Prenguèt lenga per ieu. Bessai de vòstre caire
Mon còr lo voliatz ben e vos fasiá d'efèct.
Mai Titus venguèt puèi, vos veguèt, agradèt.
Davant vos se mostrèt òme de grand' fisança
Que pòrta entre sei mans de Roma la venjança.
La Judèa paliguèt. Lo paure Antiochus
Se comptèt lo promier au nombre dei vencuts.
Pron leu, dins mon malur, comble de mon malaise,
Vòstra boca ordonèt que la mieuna se taise.
Trantalhère de temps, vos parlèron meis uelhs.
Vos seguissian mei plors, mei sospirs, jorn e nuech.
Aguère de causir mai siatz estada ruda,
Sacheriatz m'impausar l'exil o lenga muda.
Vos l'ai degut prometre e pereu vos jurar.
Mai a l'ora que siam auje me desclarar.
Quora me derrabiatz una promessa tala
Mon còr fasiá serment de vos amar encara.

BERENIÇA

A!de que me disètz?

ANTIOCHUS

Me siáu taisat cinc ans
Emai me taisarai, Madama, encara autant.
De mon rivau astruc leis armas acompanhère.
Versar mon sang enfin après mei plors vosguère.
Lei mòts me venián pas mai per lo mens cresiáu
Que mei valhantisas farián parlar de ieu.
Semblèt puèi que lo ceu metriá fin a ma pena.
A cu cerca la mòrt ren de segur li mena.
Inutiles perilhs, èra aquí mon error:
La valor de Titus passava ma furor.
Fau pron qu'a sa vertut mon estima responde,
L'esperèsson, Madama, a l'empèri dau monde.
Amat de l'univers, e per vos lo plus beu,
Semblava que lei còps anavan que sus eu.
D'aqueu temps, sens espèr, las de viure, pelegre,
Son rivau malastruc semblava que lo segre.
Vèse que vòstre còr m'aplaudís en secret,
Vèse que m'escotatz amé mens de regrets,
Que plena d'atencion per mon dire funeste

En favor de Titus me perdonatz lo resta.
 Après aqueu sèti tant l'òng coma crudeu
 Matèt leu lei mutins, resta en sang, palineu,
 Dei flambas, de la fam, dei furors intestinas.
 Aclapèt sei barris sos aquelei rovinas.
 Roma vos veguèt puèi, Madama, arriba' m' eu.
 Dins l'Orient desert me carcanhère leu!
 Longtemps dins Cesarea correguère borrida,
 Vos adorère aquí, mon ama èra ravida.
 E dins vòstres Estats vos demandave mai.
 Cercave vòstrei piadas en bramant que non sai.
 A la malanconiá fin finala cedère,
 Vers l'Itàlia ansin sens espèr me virère
 Mai lo sòrt enca' n còp ben pire me donèt.
 Titus en m'embraçant davant vos me menèt,
 Un vèle d'amistat enganèt l'una e l'autre,
 E l'amor me veguèt confident de vosautres.
 Mai de l'onga l'espèr ganhava sus lo mau.
 Roma, Vespasian, còtra vos èran egaus.
 Après tant de combats benlèu Titus plegava
 E Vespasian mòrt, eu Titus mestrejave.
 Perqué restère aquí? Vosguère quauque temps
 De son empèri nòu vèire lo tremblament.
 Mon sòrt es acabat, vòstra glòria s'aprèsta.
 Pron d'autres, mai pas ieu, veirà aquesta fèsta.
 Ajustaràn sa jòia a vòstres estrambòrds
 Quand ieu li mesclariáu que mei plors a desbòrd.
 D'un inutile amor tròp constanta victima,
 Gaujós dins mei malurs d'aguer posgut sens crime
 Contar tota l'istòria ais uelhs que leis an fachs,
 Parte mai amorós que siáu jamai estat.

BERENIÇA

Sénher, me cresiáu pas que dins una jornada
 Que deu amé Cesar unir ma destinada
 Fugue quauque mortau per posguer quand e quand
 Se venir a meis uelhs desclarar mon amant.
 Mai de mon amistat mon silenci es un gage,
 Oblide en sa favor un discors que m'otrage.
 Emai l'injura aquí ralhèsse coma fèu
 Vos ai laissat parlar, prène vòstres adieus.
 Lo ceu saup qu'au mitan deis onrs que mandava,
 Per testimòni es vos que ma jòia esperava.
 Amé tot l'Univers ai dich vòstrei vertuts,
 Titus vos lausava e admiraviatz Titus.
 Cent fetz pantaière en aqeste chale extreme
 D'entretenir Titus dins un autre eu meme.

ANTIOCHUS

E m'aluenche d'aquò. Fugisse mai tròp tard
 Aqueleis parladís que li ai pas ma part.
 E fugisse Titus, son nom me tarabusta,

Son nom que de l'onga sus vòstra boca tusta.
 Que vos dirai de mai? Quand vòstreis uelhs fasián
 Que me vesían totjorn e jamai me vesían.
 Adieu, me'n vau, lo còr tròp plen de vòstre imatge
 Esperar, en vos amant, la mòrt per mon partatge.
 Au mens aguètz pas paur que quauque bram
 Empligue l'univers dau bruch de mon malan.
 Madama, lo bruch sol d'una mòrt que vau querre
 Vos farà sovenir que viviáu e cu ère.
 Adieu.

SCENA 5, BERENIÇA, FENIÇA

FENIÇA

Que lo planhe! Tant de fidelitat,
 Madama, merita mai de prosperitat.
 E vos, lo planhètz pas?

BERENIÇA

Aquela retirada
 Me lascia, dève dire, una dolor tapada.

FENIÇA

L'auriáu puèi retengut.

BERENIÇA

Cu? ieu? lo retenir?

Ne'n dève pusleu perdre emai lo sovenir
 E vodriás que flatèsse una ardor insensada?

FENIÇA

Titus a pa' ncarà dich tota sa pensada.
 Roma vos vèi, Madama, amé d'uelhs desdenhós,
 La rigor de sei lèis m'espaventa per vos.
 Per l'imèn lei Romans demandan una Romana,
 Roma vòu gis de rèi, nimai de sobeirana.

BERENIÇA

A ben passat lo temps que deviáu tremolar.
 Titus m'ama, pòu tot, a ren que de parlar,
 Veirà leu lo senat me faire d'omenatges
 E lo pòple de flors coronar seis imatges.
 D'aquesta nuech, Feniça, as ben vist la grandor?
 Veguèron pas, teís uelhs, tota son esplendor?
 Lei flambeus, lo lenhier, e la nuech enflambada,
 Leis aiglas, lei faissas, lo pòple, l'armada,
 Lo molon de rèis, lei consols, lo senat,
 Totei de mon amant ne'n prenián son esclat.
 E la porpra, emai l'òr, que aussava sa glòria,
 E lei lausiers tamben, pròvas de sa victòria.
 Tant e tant d'uelhs venián de totei lei costats
 Ren que per lo vèire eu, amé aviditat.
 Son pòrt majestuós e sa doça presència
 Dieus! amé quiet respect e queta complasència
 Aquelei còrs escrets li prometián sa fe!

Cu se pòu empachar de pensar, diga-me,
Qu'en quanta obscuritat sa naissença fuguèsse
Lo monde en lo veguent son mestre ie veguèsse?
Mai monte, Feniça, m'empòrta lo recòrd ?
En aquest moment Roma es dins l'estrambòrd,
Fai de vòts per Titus, amé de sacrificis,
De son regne novèu celebra lei premícias.
De qu'esperam? Anem, per son govèrn urós,
Au ceu que l'apara far de dons totei dos.
Tant leu sens l'esperar e sens estre esperada
Lo revène cercar, e dins una passada
Direm tot çò qu'ai còrs l'un de l'autre contents
Inspiran de transpòrts retenguts tant de temps.

FIN de l'acte 1

Revirada provençala de Gui MATIEU

Nòta :

Me siáu autorisat quauquei faussei rimas, que lo son que per leis uelhs, coma per exemple : mena/reina ; meme/ame ; plànher/constrénher ; vèire/paire . Per ben faire faudriá apariar lei vocalas accentuadas d'aquelei fins de vers paroxitonicas. G.M.

PORRIM VÒ LO JUN D'ESTÈR

LO TROMPETAIRE :

Èra dau tèmps d'Assuèrus, d'aquel Assuèrus que regnava de l'Índia fins en Nubia sus cent vint sèt províncias ; e d'aqueu tèmps d'aquí Assuèrus seisiá sus lo tròne reiau d'en Fòrt-Susa. La tresena annada de son regne donèt un festin per totei sei menistres e servidors. L'armada dei pèrsas e dei mèdas, lei cataus e lei menistres dei províncias venguèron a n'eu. Cent uechanta jorns de lònga, faguèt vèire la riquessa de sa glòria reiala amai la resplendor de sa grand magnificéncia. Donèt puèi lo rèi per totei lei que se trobavan a Fòrt-Susa, dau mai grand au mai umble, ie faguèt donar un festin de sèt jorns, dins la cort dau jardin dau palais. E parier son esposa, la reina Vashtí, aviá organizat un festin per lei femas.

ACTE I, SCÈNA I

(LO TROMPETAIRE anóncia lo *dramatis personae* emai descriu lo decòrs)

– Au ginecèu dau palais d'en Fòrt-Susa se tenon la reina Vashtí, fema d'Assuèrus, lei damas de la cort de Susa, lei femas dei cataus amai lei dei governadors dei vilas de l'empèri.

PREMIÈRA DAMA : Sièm fòrça onoradas, Majestat, de vòste gent convit e vos fasèm bèn compliment.

SECONDA DAMA : En veritat, lo fau dire, amai nautrei sièm gaire acosumadas, au fons de nòstei províncias, a tant de magnificéncia

TREZENA DAMA : Manco a tant de bòn gust, o cau dire, en veritat. Se o permetètz, manderai d'unu mieus coïniers querre de recetas dai vòstres.

1° : Ts, ts (emb un èr de desprès)

VASHTÍ (*a la trezena*) : Amai lo vos recomande. (En totei) Caras, vos grandmercege totei de tant de compliments.

SECONDA DAMA : Emb aquò, lei bèlei danças, la musica novèla. Aquesta lira pichòta, un pauc, come dire, campanhòla, ei venguda de mòda ongan a Susa ?

VASHTÍ : Cara, despuèi que son arribats en cò nòstre aquelei jusiùs, se tròba pas plus qu'aquò a Susa per cantar lei planhs.

SECONDA DAMA : Come se sòna puèi, que ne'n comande quauqueis unas ?

VASHTÍ : Esperatz una minuta, que vos digue...pasmens, m'escapa lo nom.

3ENA : Ieu parier ! (*Quasi cridant*) Miriam ! Miriam !

IÈRA : Ts, ts !

3ENA : (*Geinada, a mieja voes*) En veritat, una dai mieu suivèntas es judieua ! La frema d'un oficier dau mieu òme, sabètz. (A voes auta) Miriam, coma li dian a n'aquò ?

MIRIAM : Ie dison un quinòr, Madama.

3ENA : Un quinòr, es aquò't !

2NDA : Un quinòr, ò, qu'aquò ei polit !

VASHTÍ : Vò, caras, crese qu'après toteis aquestei mòdas d'instruments perfeccionats, afinolits, nos fau tornar ai musicas dau campèstre, de nòsteis encontradas amai dei províncias conquistadas.

3ENA : Cau dire pi qu'an la música dins la sang, aquelu ebrèus, e coma son cantarèus ! Finda per pregar, fan pas que cantar, sempre sempre. (A Miriam) Aquò dich sènsa vi voler ofendre, la mieu bèla.

IÈRA : (*ironica*) Mai pasmens !

2NDA (*seca*) : Pasmens fau pas mesclar tot.

VASHTÍ (*mai douça, parier devers la dama e Miriam*) : Vòsta seguenta nos fariá belèu la gaug de nos ne'n cantar una ? Mei tamborinarèlas jusiòlas l'acompanharàn.

3ENA (*se sentènt plus*) : Embe plesir.

MIRIAM : Siáu onorada, Majestat.

(*Ai musicianas*) : Donarem lo "Cant dei deportats"

Assetats sus lei ribas de Babilona
Se plorièm au remembre de Sion
Ai sauses dau país
Avièm pendolats nòstei quinòrs.

Aquí nos demandavan de cantas, lei venceires,
Amai nòstei raubaires nos ne'n demandavan dei joiosas.
Cantatz, cantatz pasmens quauqua canta de Sion !

Come, come cantariem lei cantas d'Elòim
En tèrra estrangiera ?

Se t'oblíde, Jerusalem,
 Que m'oblíde ma drecha !
 Que me seque la lenga en boca
 S'en tu non pense plus,
 Se de tu, Jerusalem, fau pas
 La mieu màger fònt de jòia !

Elòim, remembra-te leis edomitas
 Qu'au jorn de Jerusalem cridavan :
 Avalissètz-la , avalissètz la vila
 Fins ai fondacions !
 Filha de Babilona, promessa a la devastacion,
 Urós lo que lo te paga
 Lo mau que nos faguères.
 Urós lo que lei te pren
 Lei bambins tieus,
 Per lei fracassar còntra lo rocàs.

(Lei Damas de la cort ne'n rèstan mudas.)

SCENA 2

LO TROMPETAIRE :

Dau caire deis òmes se beviá senza mesura, qu'ais escansons lo rèi
 i aviá comandat de servir a cadun segond sa volontat. Se beviá dins
 de copas d'òr, e colava a boudre lo vin dau reiaume. Lo jorn seten,
 lo rèi n'èra èbri, de tant de vin, e faguèt dire a la reina de lo venir
 trobar. Lo mandèt dire a la rèina per sèt servidors crestats.

Tornam a la sala dei femas, monte rentran leis eunucs dau rèi,
 Meoman, Bizta, Arbona, Bigta, Avagta, Zetar e Carcàs.

(*Totei se clinan davans la rèina.*)

MEOMAN : Majestat, venèm a Vos sus òrdre de Sa Majestat lo rèi.

VASHTÍ : T'escote, Meoman. De qué me fai dire ?

MEOMAN : Majestat, vos fai assaupre lo rèi que vos demanda subran
 en la gran sala dau festin.

VASHTÍ : Vai bèn. Manda ie dire que m'alestisse. M'acompanharàs
 puèi.

MEOMAN : Non, Majestat, vos demanda subran...

VASHTÍ : Tot-un, pòde pas parèisser ansin.

BIZTA (*se clinant*) : De fach, non, Majestat, lo rèi vos demanda vesti-
 da de vòsta corona reiala, de maniera que sei menistres amai lei

deputats e lo pòble vegon la beutat de la rèina.

VASHTÍ : Nusa corona en tèsta ! Mai pèrd lo sèns, mon òme ?

CARCÀS : Çò exigiguèt Sa Majestat lo rèi. Subran.

MEOMAN : Majestat, per lo plaser dau rèi e per lo bèn de totei , vos costerà gaire, venètz pasmens, vos presentar a'n eu.

VASHTÍ : Le faretz remembrar que m'a presa per fema, amai me faguèt premièra esposa. Vòle bèn èstre sa rèina, sa serventa, sa serviciala belèu, mai ie faire la puta, non. Anarai quora me'n farà pregar come convèn, embe lo tèmps de m'alestir amai de me vestir come fau.

CARCÀS : Majestat, non se pòu pas. Ie podèm pas anar parier.

VASHTI : Anatz-ie dire. Veirem puèi.

AVAGTA (*tremolant*) : Mai Majestat...

VASHTÍ : Anatz-ie, vos dise, n'assumisse d'a fons la responsabilitat.

Totei se clinan e se retiran

SCÈNA 3

(Un lòng silenci)

VASHTÍ : Vai bèn. (Ai servicialas) Portètz mai quauquei pastissariás, e de vin douç. Vautres lei musicairas jogatz quicòm mai, quauqua rèn joiós, vò, un tròç dançarèu. (Sus la fin de la frasa lo ton d'autoritat naturala e benvolenta se fòrça, que tremòla una idèia.)

3NA : (En Miriam, furiosa) E tu, taise-ti bèstia, lenga de bissa, qu'a-quelu de la tieu bruta raça son pas bòi qu'a cantar lo tristum e a remaumiari una venjança guerrièra, que, pílha-lo ti en pagament, pas jamai la permeterem, m'audes, jamai.

1ÈRA : Quora parlatz en esposa de generau, parlatz drech, cara !

2NDA : A prepaus d'esposa, Majestat, siáu estabosida de vòsta audàcia !

1ÈRA : Lei consequèncias de vòsta respònsa, Majestat, vos laissan rèn crentar ?

VASHTÍ : Nani, Madama, i a fòrça tèmps que lei voluntats dau rèi lei crente plus. A poder de vida e de mòrt sus totei e sus ieu bèla premièra. Lo sabe mai m'esfòrce de l'oblidar. Se crentave encara sei capricis e lei fantasiás d'unei conselhèrs, sariáu dejà mòrta dins leis

ànsias. E aquò ei pas un biais de parlar.

2^{NDA} : Pasmens, dins vòsta pausicion...

VASHTÍ : Dins ma pausicion risque come un cadun de me faire au mièlhs copar la tèsta e au pièje pendre au boès. Belèu encara que siáu la servènta mai expausada dau rèi, que, ieu, jamai m'oblida pas.

3NA : Qué coratge ! S'auguessi parlat parier au mieu òme, a, se non auguessi peur de mi far picar, ò embarrar tot la setmana !

VASHTÍ : L'a dejà fach, lo generau, de vos faire picar, de vos ennebir de sortir de vòsteis apartaments ?

3NA : Jamai de la vida ! Mi'n menacèt pura mai d'un viatge, que sovent m'escapa la lenga a ieu, mesquina.

VASHTÍ : Mai trè l'endeman a tot oblidat, de segur ?

3NA : Aí, Majestat.

VASHTÍ : Ei çò que vos dise. Vos faguètz pas de marrit sang per ieu, gentei damas, passa deman lo rèi ie pensarà pas pus, basta res lo fague se sovenir.

SCÈNA 4 – La sala deis òmes

Ara, entram dins la gran sala, aquela deis òmes. Assuèrus ei choc come un babilonian, e parièr un prince e de grands dau reiaume, que sabem plus sei noms. Un generau, lo conselhèr Memocan embe d'autrei conselhèrs fan fèsta, mai se tenon.

ASSUÈRUS : Ei pas possible, aquò. Ie crese pas.

LO PRINCE : Ie creses pas, qu'ei pas de creire.

ASSUÈRUS : T'ai parlat, en tu ?

LO PRINCE : Vò.

ASSUÈRUS : E quora ?

LO PRINCE : Sabe plus mai m'as parlat. Adès belèu.

ASSUÈRUS : Alòrs vai bèn, que se de non te deviáu mai faire copar la tèsta, que ! E n'ai mon pron de t'amnistià de lònca, sas.

LO PRINCE : Aquesta mai ! Alòrs, ie creses ò ie creses pas ?

ASSUÈRUS : Finala, crese que...(l'e se prolònga dins una esitacion d'ubriac) crese que ie crese pas.

LO PRINCE : Alòrs finala, as rason ; siás tu lo rèi.

ASSUÈRUS : E tu, Conselhèr Memocan, de qué ne'n pensas, tu ?

MEMOCAN : Qu'ei de creire, Vòsta Majestat, e de se sovenir.

ASSUÈRUS : E vautres, Sénhers astrològs, Sénhers juristas ?

UN CONSELHÈR : Vòsta Majestat, lei costumas dei Pèrsas e dei Mèdas, lo dison clar.

2ND. CONSELHÈR : Vò, fòrça clar.

ASSUÈRUS : Chanuts, lei conselhers ! (S'aussa e lèva la voès) : Cataus de l'Empèri, Sénhers deputats dei províncias, escotatz bèn, que parèis que nòstei leis e costumas digon quauqua rèn clar. (*Lei conselhèrs venon blancs, lo prince se ritz*).
Cala-te, qu'ei pas risible.

Conselher (*au sòu*) : Vòsta majestat (bletonea quasi), ei clara l'interpretacion nòstra dau drech. "Fema deu obediènça a l'òme, come subjècte au rèi ", çò ditz lo còde, revirat de l'assirian.

2ND CONSELHER : Ei pas que nòste avejaire, qu'auquò s'aplique en tala escasènça.

(A flor e mesura, s'estirassan de mai en mai per tèrra)

1ER CONSELHER : Pasmens, Vòsta Majestat, sembla que siegue pas solament clar, ei mai que clar, es aplicable. Siáu formau.

LO PRINCE : Puta, n'a, de colhons, aqueu !

UN CATAU : Vò, sembla pasmens que ie tengue gaire.

UN AUTRE : Òu, barjacaires, despuèi que i an copats, risca plus grand causa.

1ER CATAU : Explica son audàcia, aquò. A pas pus que la tèsta de perdre.

2ND CONSELHER : Çò mai clar, Vòsta Majestat, rèsta qu'aquèsta bèla e bòn costuma, per s'aplicar, demanda lo bòn voler dau rèi.

1ER CONSELHER : Lo fau dire clar, l'avètz vos, lo poder executiu. Sènsa

decret d'aplicacion, rèn ! Peanuts !

ASSUÈRUS : Ah, tout de même.

2ND CATAU (*bas*) : Mai de qué ie prèn ? Parlan mèda, ara ?

1ER CATAU : Et alors, ça te gêne ?

2ND CATAU : Nos fasètz cagar ambe vòste multilengüisme dins l'em-pèri. Je ne dis pas ça pour vous, les mèdes, qui êtes nos égaux, bien sûr, pasmens, a fòrça de revirar totei leis actes dins totei lei lengas de totei lei país amai lei dialèctes de totei lei cantons, a fòrça, en plaça dau persan, fin finala, vendrà que se parlarà l'aramaic a la cors.

LO PRINCE : E perqué pas lo fenician e l'ebreu, tant que i siam ?

1ER CATAU : Come i anatz ! Vous exagérez tout comme des levantins. Imaginer qu'un jour l'on parle phénicien en dehors du Liban, très chers, cela relève de la paranoïa.

ASSUÈRUS : I a d'aucèus aici, que lei me programariáu volentier per un rostit en l'onor de Baal, quò justament fariá plesir a nòstei deputats dau País dau Cedre, puèi sariá domatge de laisser gaster lei brasas darnièras dau fuòc dau festin.

(Lei grands se clinan, e d'una soleta voès) : Preuguèm umilment Ta Majestat de nos perdonar l'ofensa que venèm de le faire.

ASSUÈRUS : La fema se revèrta, lei juristas explican lo drech, lei cosins fan leis umbles. Come vai, aquò ? S'alestís la revolucion a Susa ?

UN GENERAU (*se desvelha*) : Una revolucion ? A Susa ? Vòstra Corrona, fèm cargar la cavaleria suo còup, fèm !

ASSUÈRUS : Generau, mancas d'umor.

PRINCE (*bas*) : A, faudriá saupre a la fin.

2ND CATAU : Chut.

GENERAU : Cresii bèn que non m'avia chausit per la men-chonada, lo Rèi dai Rèis.

ASSUÈRUS : (*bas*) N'i a un pas qu'un que m'obedisse embe sinceritat. Fau que siegue nèsci e qu'au demai parle grossièr. (aut) Diga-me, generau, creses que t'auriá pogut respòndre ansin, la fema ?

GENERAU : Vòstra Corona, non. Rusa de contínua, mas per de causas de rên ; se li demandi, fa.

ASSUÈRUS : Ei vrai aquò ? Jamai se rebica.

GENERAU : Dii pas 'quò, mas, Vòstra Corrona, 'na frema, basta la menaçatz de la far picar d'a un esclau, se'n reven a la rason.

ASSUÈRUS : L'as dejà picada, ta fema ?

GENERAU : Jamai, basta de menaçar, vi dii.

ASSUÈRUS : Pòde pas picar la rèina.

1ER CATAU : Ça ferait drame bourgeois, quel mauvais goût.

CONSELHÈR : Non, podètz pas, Vòsta Majestat. Se fai pas. La costuma, comprenètz.

ASSUÈRUS : La pòde repudiar ?

1ER CONSELHÈR : A non, aquò, podètz pas nimai. La lèi.

2ND CONSELHÈR : Ges de procedura de repudiacion de la rèina ei prevista.

ASSUÈRUS : A, alòrs, se de procedura n'i a ges...e, ie faire copar la tèsta, pòde ?

CONSELHÈR MEMOCAN : Vò, podètz. Aquò, podètz totjorn, Esplendor solària.

4

germanor.

... els nostres classics ...

JORDI DE SANT JORDI
(FINALS DEL SEGLE XIV-1423 Ó 1424 ?)

“ DESERT D'AMICS DE BÉNS E DE SENYOR ... ”

Desert d'amics, de béns e de senyor,
 en estrany lloc e en estranya contrada,
 lluny de tot bé, fart d'enuig e tristor,
 ma voluntat e pensa caitivada,
 me trob del tot en mal poder sotmès,
 no vei algú que de mé s'haja cura,
 e soi guardat, enclòs, ferrats e pres,
 de què en fau grat a ma trista ventura...

Tots aquests mals no em són res de sofrir
 en esguard d'u qui al cor me destenta
 e em fai tot jorn d'esperança partir ;
 com no vei res que ens avanç d'una espenta
 en acunçar nostre deslliurament,
 e més que vei ço que demanda Sforça
 que no sofrir algun raonament,
 de què llangueix ma virtut e ma força.

Per què no sai ni vei res al present
 que em puixa dar en valor d'una escorça,
 mas Déu tot sol de qui prenc fundament
 e de qui fiu, i-z amb qui mon cor s'esforça ;
 e d'altre part del bon rei liberal,
 qui em socorrec per gentilesa granda,
 lo que ens ha mès del tot aquest mal,
 que ell m'en traurà car soi jus sa comanda.

Rei virtuós, mon senyor natural,
 tots al present no us fem altra demanda,
 mas que us record que vostra sang reial
 mai defallí al qui fos de sa banda.

Illibres

Un eina de treball que pot ser incomparable.

Es tracta de l'edició recent d'un diccionari: el Català-Francès de Renat Botet i Cristià Camps, a les edicions Enciclopèdia catalana de Barcelona¹. Els dos autors ens són coneguts per llur treball en el domini de la llengua, Renat Botet, "l'home-fitxa" s'havia ja il·lustrat per les seves obres editades sobre la nostra llengua, vull dir la de la Catalunya del nord, com se l'anomena ara². En quant a Cristià Camps, actualment Professor de la Universitat de Montpeller la seva posició d'universitari investigador, el porta a aplicar al domini lingüístic tot el rigor que ja donava a les seves investigacions sobre Josep Sebastià Pons, i a la creació de la *Revue d'Études Catalanes* de la Universitat de Montpeller. Ja s'ha parlat en un altre número d'OC, de la publicació dels primers volums de la R. E. C.³

Ara bé, tenim la nova obra a les mans, i constatem de seguida que el temps ha passat en el qual un diccionari tenia com a característica l'aspecte trist, a l'exterior com a l'interior, aspecte trist d'una eina que es consultava car... s'havia de consultar. Hi ha un cert plaer a mirar, com ho deia a l'exterior com a l'interior, aquest diccionari. L'aspecte "estètic" de les coses compta també. El mot també vol dir que hi ha altra cosa en aquest diccionari. L'aspecte estadístic donat per la coberta pot semblar una mica artificial, però ens presenta ja la orientació del diccionari. Anuncia: "60.000 entrades, 112.000 accepcions, 23.000 locucions, frases fetes i refranys, 13.000 exemples d'ús, 1700 noms de lloc i de persones, històrics i mitològics, pronúncia figurada de les veus catalanes, compendi de gramàtica catalana en francès." Una espècie de catàleg de tot el que es pot esperar d'un diccionari seriós i que es vol el més complet possible, si no exhaustiu - qui pot pretendre a l'exhaustivitat?. Doncs aquesta enumeració que posa l'aigua a la boca, ens dóna també el dret de protestar si el llibre de treball no és a la imatge del que s'anuncia. El prefaci de Marie-Claire Zimmerman confirma el que acabo de dir. Va més allà afirmant: "... Aquesta ambiciosa obra de referència és d'una excepcional qualitat - no veig cap treball que li sigui comparable - i crec que hem de subratllar expressament un gran rigor metodològic, el desig d'exhaustivitat i un perfecte coneixement de les dues llengües." La presentació ràpida, però amb precisions importants a propòsit de les obres consultades, el que diuen els autors de llur diccionari, les pàgines consagrades al seu maneig - interessant presentació en bilingüe - afegeixen gràcies a l'exemple, les respostes a totes - o quasi - les preguntes que es poden presentar. Hi ha també un compendi gramatical redactat en francès que, com tot compendi, i és natural, és esquemàtic, però que dóna ganes d'anar més enllà cap a unes de les gramàtiques tradicionals.

Tot això són generalitats que es confirmaran o s'infirmaran -

no penso que sigui el cas, excepte per a petits detalls - amb la pràctica que podem tenir del diccionari. Que hi hagi milloraments possibles, sense cap dubte, però tenim, nosaltres, els utilitzadors quasi quotidians de diccionaris d'aquest tipus, d'insistir sobre la necessitat que existia de substituir l'antic diccionari de Castellanos, - que ens ha malgrat tot servit molt - per una eina moderna que no ens evitarà d'anar en complement vers els altres dictionnaires unilingües d'una utilització corrent, el de l'Acadèmia, el tresor dels deu volums del *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover-Moll, o d'altres que assenyalen els autors.

Ara bé, que no es creguin aquests mateixos autors que he definitivament acabat amb ells i els diccionaris. Un any d'utilització em permet de dir que sóc " globalment molt satisfet ", però estic segur que algunes remarques vindran més tard. Perdó, ara mateix se m'ocorreix una necessitat. ABSOLUTAMENT - perdoneu aquestes majúscules insistents - els autors ens han, hi ha pressa, de presentar el segon volum : el *Diccionari Francès-Català*. Han de pensar que els utilitzadors, siguin catalans, francesos, occitans o d'altres llocs, necessiten aquest anar i venir entre els dos idiomes que tan sols pot donar una col·lecció lingüísticament i homogeniament completa.

Acabaré dient en un to familiar, però amical... i també interessat, apa, al treball !

jep gouzy

¹ Renat Botet, Cristià Camps, *Diccionari Català-francès*, diccionaris de l'Enciclopèdia, Enciclopèdia Catalana, 2001.

² Renat Botet, *Vocabulari rossellonés*, llibres del Trabucaire, Perpinyà, 1997, i Renat Botet, *Proverbis*, Llibres del Trabucaire, Perpinyà, 1998.

³ Revista d'Estudis Catalans, Service des Publications de l'Université Paul Valéry, Route de Mende, 34199 Montpellier Cedex 5.

Cal també mencionar que C. Camps és el fundador i el responsable a l'editorial La Tour Gile, d'una " *Collection catalane* ". que, generalment en bilingüe, donarà a conèixer la nostra literatura. Dos títols ja són publicats -poesia de J.S. Pons, i de Bartomeu Rosselló-Pòrcel. S'editaran en aquest primer trimestre 2003, obres de Marià Villangómez i J.M. Llompart. El projecte és de presentar escriptors de tots els Països Catalans.

5

cronicas

libres

Pèire d'Alvernhe. Textes présentés et traduits par Rogièr Teulat. Edicions Lo Convise. 9 plaça de la patz, 15012 Orlhac-cedex (100pp).

A questo libre, Teulat ne somiava. Alara l'a fach, per el e per nautres. D'en primèr, i tornarem, nos rend accessible un grand trobador un pauc oblidat, vist que son itinerari que l'acamina de l'amor cortés cap au misticisme religiós s'apària pas gaire amb las sensibilitats dau sègle XX e lo planteja a las antipòdias de la *political correctness*. Mas cau parlar dau concèpte que presidís a aquela edicion : çò que Teulat s'òna " lo mòde utilitari ". Es a dire que normaliza lo tèxt en fonccion de la logica intèrna de l'occitan dau sègle XII e non pas de la nòrma alibertina dau sègle XX, que, se sap, i agrada pas qu'a mièjas. Las solucions adoptadas antan per Camprós, Bèc o Lafònt, dins sas antologias pedagogicas a l'usatge dau lector modèrn, èran sai que per nautres un trabalh preciós, car nos dobrissian aquel grand tresaur de literatura qu'es plenament nòstre. Sovent tanben, la normalizacion s'inspirava liurament d'aqueles tres grands mèstres mas èra pas qu'una modernizacion non rasonada d'unes aspèctes de la morfologia, e aiçò, ni que rendèsse lo tèxt accessible au legeire modèrn, Teulat o rebufa amb de qualificatius desprietadoses, sarcastics. Es amusement d'amator. Car per Teulat, l'òc medieval a un sistèma grafic d'una logica e d'una coèrència perfiecha (çò que seriá pas lo cas d'aquel dau sègle XX) e lo cau respiechar. Per exemple au sègle XII, la diftongason se fasiá pas encara e es una asenada de la retabliar. Aquò's, au passatge, l'ocasion per graufinhar l'usatge d'ara qu'a pas seguit la rampelada ferotja de l'autor, i a vint ans d'aquò, cap a una coèrència optima-la. D'alhors, aquelas idèas sieunas, las met en practica per las parts dau libre eschichas en occitan modèrne. Escriu aici dins l'occitan "larg", coma propausa de lo sonar, un qualificatiu simpatic que vai mihor qu'aquel de normalizat o de central...

Donc, un tèxt menimosament re-ortografiat segon sa quítia logica medievals. E, a costat, una revirada literala d'una plitud volguda e assumida, facha per donar accés au tèxt e pas per s'i substituir. E tanben, en apondon, a la fin dau fascicle, una revirada en francés. E de llongas paginas menimosas de notas. Tot aquò es fòrça util, vist que lo tèxt es pas aisit.

Aicí, podèm far conoissença, en penetrant directament per la pòrta de la lenga occitana, amb una granda vòtz mesconeguda dau trobar. Que çò sol que tot lo mond ne conois, fin finala, aquò's la peça XV " *Cantarai d'aquests trobadors* ", ont escarraunha totes los colègas, famoses o desconeguts. E que cau legir au segon grat : peça de circonstància, ont, per se trufar de totes, se met pus naut que los dotze grands trobadors, entendut que " maîtres es de totz". De tot segur, galeja. Sèm dins lo registre dau *gab*. E d'alhors lo mèstre dau *gab* (Rambaut d'Aurenga) i es en bòna plaça e i pren son espodada, amistadosa de tot segur. Mas Pèire d'Alvernhe, es sai que fòrça mai qu'aquò. E Teulat ne fai la demonstracion clara, freja, indefugibla. Es un autor que fai mudar lo lengatge de l'amor

cortés en lengatge d'amor mistic. Es l'ancestor de Dante Alighieri, ni mai ni mens... Que d'alhors lo mençona amb respècte, e vengut de l'autor de la *Divina Comedia* qu'aimava mai escarraunhar lo mond que de i passar l'encensier, es una causa de remarcar. Ni qu'aquel itinerari au rebors dau gost modèrn aguèsse un pauc discreditat Pèire dins las antologias. Lo cau redescobrir. Mas es un trobador fin finala dificil. Cau tot lo trabalh menimós de Teulat per i poder comprene quicòm. E vau lo còp.

Dètz e uòch tèxtes. E coma se deu en literatura trobadorenc, començam amb l'amor. Mas aqueste es tre la debuta tant intel·lectualizat, tant desincarnat, que nos anóncia l'evolucion cap au misticisme. La pèça I (" Ab fina jòia comença ") dóna lo tò. Lo poèta i exprimis la jòia d'escriure, de transformar son esmòu en literatura (" lo vèrs qui bèls mots assona ") amb per prumièr socit la perfeccion formala de son cant. Car lo cant deu s'endevenir digne de son amor. Aquel amor es un dolorós ligam, o ditz, mas lo milhora e l'anoblís (" l'abarona ") luònh de l'amor " a la lei gascona ". De qu'es aquela mòda Gascona ? La derision a la maniera de Marcabré, o l'infidelitat que professavan publicament los nòbles?

E la caminada se perseguís per grasses de pèça en pèça. Dins la pèça II (" Chantarei pus vei qu'a far m'èr ") Teulat nos mòstra que, ni que los critics i veguèsson pas que l'allusion a Bernat de Ventadorn, Pèire d'Alvèrnhe opausa a la poètica Ventadornenca un concèpte antitetic de l'amor. Car l'amor i es una aisina per cercar, detràs, un camin de perfeccion. A aquel estadi, es la perfeccion que cèrca es la perfeccion literària. Se siaguèsse pas enamorat, escriuriá sai que pas tant polidament. (" s'eu tant non l'amés / ja non saupra far vèrs ni son "). Adonc lo programa dau poèta es clar : servir sa dòna, la pregar, fins que n'aguèsse recompensa (" guizardons "). Quana recompensa ? Sai que pas lo calinhatge. Puslèu un melhora-ment personal (" esmèr ") e un milhorament de son inspiracion literària cap a quicòm de totalament novèl, inausit (" vèrs nòu... qu'au-trui chantar non ressemblés "). Alara fin finala la dòna a per principal interés d'èstre lo motor de la creacion literària. Es pas una persona, es un concèpte abstrach e una aisina. Car çò primier es que l'autor vòu escriure (e cantar) , n'a un irrepressible voler. A aquel estadi, Pèire se presenta mai que mai coma un escrivan que coma un amorós. Me fai soscar a la paraula trochamanda de Laurence Durrell qu'escriviá qu'amb una dona se pòdon pas far que tres causas : l'aimar, sofrir per ela, o la convertir en literatura. Pèire d'Alvèrnhe a causit la tresena opcion.

Mas, se seguissèm l'òrdre dels tèxtes, aquò vai lo menar a trompassar aquela posicion freja e fin finala " modèrna ". Car l'amor idealizat vai lèu se cambiar en amor mistic. Dins la pèça III (" Al des-sebrar del país ") lo trobador conta cossí quita ara lo país " ont l'aviá amors conqués " ... es a dire lo mond de l'amor trobadorenc, lo país dau " tròp uman jauzir ". Cap a un endacòm mai que se des-larga dins los tèxtes que van seguir. Tot primier un amor idealizat e interior (peça IV " Rossinhòl, el seu repaire "), que presenta en anti-tèsis au " carpe diem " dins la peça V (" l'air clars e'l chants dels

auzèls ") ont explica que i a dos jòis : " l'un es abaissaments e l'autre creissença ". Lo qu'abaissa es de segur lo camin dau mond, enganador coma, o explica metaforicament, l'ombra en l'aiga qu'enganèt lo chin e i faguèt perdre son flòc de carn !... Car, plan plan, lo grand afar de Pèire d'Alvèrnhe es que linza de l'amor trobadorenc convencionau a l'amor mistic de Dieu, a l'interior dau meteis espaci de lengatge que desvira de son sentit primièr. Dins la peça VI, ("Lo folhs e'lh flors e'lh fruits madurs / quand es sason m'aduson gaug ") fai fusionar trobar e psautièr dins una meteissa retorica de prima verdejanta. La clau d'aquel sòmi es lo Saume I : ("*Benurança de l'òme que non marcha / au conselh dels impius ni non s'arrèsta / sus lo camin ont van los pecadors [...] Es coma aubre plantant son racinum / a l'ajustant dels rius ont van las aigas / donarà fruch quand serà la sason. / La rama de sas brancas passís pas / e tot çò qu'acomença se complís [...]*"). E la seguida dau saume se deslarga en lengatge de prima somiada au fons de l'ivèrn dins la pèça VII (" De josta'ls breus jorns e'ls longs sèrs "). Explica qu'au fons de l'ivèrn escur vòl que branque e brudlhe son saber d'aquel jòi novèl que lo frucha e lo floris... E demoram dins una tematica amorosa, car lo poèta descriu lo tressalimant que lo pren amb los quites mots de Safò dins son òda a Anactoria. Lo ferment dau mistic dabans Dieu a las meteissas manifestacions fisicas que lo tressalimant de l'amor fòu.

E d'aquí la transformacion es complida, lo trobador es vengut poèta de l'amor diusenc. A trobat lo ton nòu, inaugura un trobar a despart, que se deslargarà tant e mai dins los dos sègles que seguiràn, mas sai que pas totjorn amb tant de gaubi. Car es pas de retorica, maugrat l'exigéncia formala extrèma que se vei dins la composicion de las estròfas. L'autor es aquí sincèr, tròba un buf que i mancava quand ensajava de parlar de dònas terrenalas... De formulas magnificas de ritme (" mots sarrats e clus ") per cantar sa jòia de trobar dins l'exaltacion despolhada e pura d'un sentiment totalament esperital lo jòi absolut que somiava a la començança. Caudriá tot citar d'aquelas peças VIII a XIV. Un pichon tractat de teologia mística, brutlant d'esmoguda. La sinceritat i es tresludenta. Met tot son saupre faire d'obrièr dau lengatge au servici d'un crit de fe abrasugat. Mercés au trabalh menimós de Teulat comprenèm que Pèire d'Alvèrnhe es tot lo rebors de çò que cresiam, un retorician freg e vanitós, incapable de s' enamorar, trabalhador aplicat e sens cap d'emocion. E que pervengut a la cima de la secaresa dau còr, se vai encaforar, desesperat, dins una clastra. Es tot lo rebors. Escondut darrèr una granda exigéncia estilistica que pòt semblar frejor. Vetz la peça XII (" Dieus vera vida, verais ") : anóncia lo crit d'un autre auvernhas d'engèni, Blasi Pascal dins son memorial. Descriu quasi la meteissa experiéncia. E la peça XI (" Cui bon vers agrad'a auzir ") fernís d'una simbiòsi exaltada e enamorada amb la dolor de Jèsus Crist clavelat a la crotz.

Mercés donc a Teulat de nos gaubejar una clau tant preciosa per descobrir un trobador màger, injustament marginalizat per la critica modèrna. Benlèu desaviada per aquel itinerari pasmens classic de l'amor terrèstre a l'amor celestial. Mentre çò qu'es mai dau

gost de uòi es lo contrari : camin de la fe au dobte. Mas èra pas l'as-trada dau grand Pèire d'Alvèrnhe. Faguèt dau trobar una poèsia reli-giosa, de nauta auçada. E, coma ditz Teulat, aquò nos mena drech a l'Alighieri. Que lo cita.

joan-frederic brun

Serge BEC, *Suito per uno eternita. Suite pour une éternité. Suite für eine Ewigkeit*, Rimbach, Éditions En Forêt / Verlag Im Wald (Doenning 6, D 93485 Rimbach), 2002, 156 p.

Precedit d'una presentacion en francés e en alemand de Raymond Jean (l'autor, entre tant d'autrei libres, de la pivelanta *Fontaine obscure*), acompanhat d'una revirada alemanda de Rüdiger Fischer e d'illustracions de René Métayer, lo recuelh aques-te de Sergi Bec, dins sa dobla escritura, occitana provençala (e mai mistralenca de grafia) d'un costat, francesa d'un autre (lo proven-çau solet premier, l'alemand e lo francés cap e cap puei) es tot a l'encòp la marca d'un moment coma n'i a pas d'autre dins la vida d'un òme e lo signe de l'aprigondiment excepcionau d'una escriu-ra.

Que i a tant de fòrça dura e veraia dins aqueu libre coma dins lei que de son autor marquèron vertadierament son intrada dins la disciplina auturosa dau poema : *Cants de l'èstre fòu* (1957), *Miegterrana* (1957 tanben) e *Memòria de la carn* seguit de *Auba* (1960). De trenta-sèt poemas, aquesta *Suito* designa, a partir d'un moment d'escrancament màger dins lo caminar d'una vida – quand la femna aimada vai que se s'esmarra dins lei nuechs infinidas d'un temps e d'un espaci que se'n devinha pas que l'immensitat non mesurable – lo sentiment definitiu de l'èstre aquí e de l'abséncia per sempre d'ara enlà ligats.

Lei poemas de *Miegterrana* e de *Memòria de la carn* disián ja, una mitat de sègle aperabans quasi, aquela idèa de la dessepara-cion de l'amor : doas ribas d'una soleta mar e l'òrre de la guerra coma pònt. Ara, dins un temps que se calha en figura d'eternitat conquistada de l'abséncia absoluta, la desseparacion vèn totala, e d'aquí l'amor sens limits, reconciliat per en dessús lei muralhas inabenablas dau temps : Cronòs mostrós, totei maissas dubertas, e mai pasmens Cronòs apasimat, figura estadissa e empeirada de tota vida e de tota mòrt. E d'aquela metamorfòsi indefugibla renais pasmens l'escritura, d'una desseparacion mai definitiva que la que la mòrt sagèla regrelhan lo poema, e mai la cadena sens fin dei poe-mas, cant e musica, ren que lei mots. *Words, Words, Words...*

Suito. Jamai benlèu lo motiu musicau e prosodic aqueste foguèt pas tan justament invocat e mestrejat coma dins aqueu libre. Lo temps desliure, lo temps fòra lo temps, e lo moment pus pichòt a tocar l'endefòra de totei lei temps, lo ponch infinit dau

viure, quand se lascia agantar la prefiguracion d'un nonren que tot s'i reincarna e s'i sembla reviscolar. Que la *Suito* es suita de mots, de frasas, de vers e d'estròfas : l'absolut dau poema, qu'en delà dau poema, per lo poeta, i pòt aver que lo poema encara, e sei ressons, que dau poema tornan dire lei mots, infinidament.

Foguèt un lòng temps, Sèrgi Bec, d'entre leis escrivans occitans de Provença e d'en pertot, lo poeta de la metafòra activa e descabestrada. Totei sei libres, un quinzenat fins ara, foguèron, butats per un movement que ren lo podiá pas arrestar, lo diari d'aquesta fam que fai dei mots lei companhs obligatòris e mai aparentament impossibles d'autrei mots, per fargar de parèus improbables e faire nàisser d'eslhauç de clartats (ò de sornieras, qu'aquò's totun fin finala) inausidas. Bec mai que degun sachèt anar pus luenh dins aquela cerca acarnassida de la metafòra que sauprà enfin, un jorn, a la fin dei temps, dire lo dedins roginós de la vida : sa part de paradís e sa part d'infern, aqueu centre invésible que tot i crema e s'i reviscòla. Poeta fènix, sempre entre dos fuòcs, entre dos brasàs, entre doas figuras de l'èstre que son estrifadura es pas que prelude a la fusion totalament materiala, valent a dire a l'amor que desplaça l'amor e que d'aqueu desplaçament l'eterniza.

Suito per uno eternita es a l'encòp una convidada radicala a tornar legir tota l'òbra dau poeta, a i cabussar dedins coma dins la lava que raja dau volcan un jorn enauçat en dessus deis aigas de la mar, e l'expression sens equivalent d'aquel absolut qu'enfin nos es donat per lo poeta de ne sentir la preséncia : l'agotament de la metafòra dins l'agotament presentit dau temps. Dins aqueu libre, apasimada e coma sublimada, la metafòra es pas mai presenta que coma un semblant d'àngel a poblar lo mond de seis alas a i batre sens fin. De se tustar, lei mots e leis imatges s'i son coma mesclats leis uns amb leis autres, e la patz n'a nascut coma lo despassament de tot un mond que de saber que mond ansin serà pas mai ne vèn sa perfeccion terrestre, son abotiment esbleugit e encantat.

Me laissarái pas prene dins aqueste rendut còmpte per l'exercici de la citacion. Non pas que siá pas possible de sortir de son contèxt tal ò au vers, tala ò tala estròfa ò tau grop de vers que de l'ensem donarián l'idèa ò la color. Sota lo signe de l'abséncia, vouldriáu solament suggerir coma lo tot dei poemas, dins aquela *Suito*, fai lo poema, e mai la poèsia. Aqueu cantar que de la mauparada sachèt un jorn traire, còtra l'endevenir au mond e pasmens a ras de la vida e dau temps que landa, l'esséncia de son èstre aquí, e la totalitat de son endevenir.

felip gardy

Ferran DELÈRIS, , *Memòris*, Colleccion " A Tots ", ed.I.E.O, 245 paginas, 18 euròs

Claudi Barsòtti, *Testimòni d'un niston de la guèrra*, ed. I.E.O, 160 paginas, 15 euròs.

Ferran Delèris es un escrivan en lenga d'òc virat cap al Roèrgue de son enfància, país que quitèt i a un brieu. Ven de publicar sos *Memòris* a las edicions de l'I.E.O, son quaten libre publicat après tres romans : *L'Aucon* (1992), *Pèire e Maria* (1996) e *Los Crocants de Roèrgue* (2000). Los *Memòris* contan 80 ans de vida. Aquò's la vida de Ferran Delèris que l'òm i pòt legir , o puslèu viure pel mejan de son escritura, -coma voldretz. S'i parla, entre autres afars, de la sieuna enfància dins una bòria de Bòrs al ras de Najac, en Avairon, de la malautiá mortala de sa maire, dels estudis al licèu, de la Resisténcia, de la guèrra d'Indochina, dels pòstes comercials ocupats per l'autor a Madagascar puèi en França, de la vida familiara tanben . Ferran Delèris se fisa al lector sens brica de concessions. Es d'aqueles escrivans que se son consacrats a la literatura un còp arribats a la retirada. Ferran Delèris amb Sèrgi Gairal o tanben Joan-Maria Pièire es important demest los prosators en lenga d'òc venguts après lo triò Enric Mouly-Joan Bodon-Pau Gairaud- de las annadas 60/70. A 80 ans, Ferran Delèris es encara ric de fòrça suspresas. Cal notar son biais coratjós de se situar politicament per quant a la question occitana a la fin de sos *Memòris*.

Un vejaire personal ara : benlèu, pr'auò, son biais d'evocar son procediment d'escrivan dins las darrièras paginas fa pas pro lo balanç amb lo demai. Coma que siá, Ferran Delèris nos balha aici la pròva qu'a l'ora d'ara l'autobiografia es un genre literari mai atractiu que la ficcion. A mens que calga parlar tanben d'autò-ficcion.

L'autò-ficcion es un genre qu'es de mòda dins la literatura en lenga francesa dempuèi un desenat d'annadas. Sovent es d'auto-biografia revisitada dins un bocin de temps o clauguda e limitada dins un encastre donat. L'autò-ficcion es un genre nòu per la literatura en lenga occitana qu'es mai predispausada al roman e a la tròba.

Testimòni d'un niston de la guèrra de Claudì Barsòtti que ven de sortir tanben a l'I.E.O. cambavira la tendéncia que preval en lenga d'òc. Aquel libre es paregut al meteis moment que los *Memòris* de Delèris. Mas se Ferran Delèris, coma o venèm de veire, conta sa vida a bèl talh, de l'enfància fins als ochanta ans que ten ara, Barsòtti el nos parla de son enfància a Marselha jos l'ocupacion alemanda. Aquela limitacion dins lo temps e l'espandi encò de l'escrivan marselhés creà una particularitat. La musica de son escritura a un son. Claudì Barsòtti aviá ja publicat quatre libres dempuèi 1979. Es tanben conegut coma autor de pèças de teatre e coma cronicairre del jornal " La Marselhesa ". Son darrièr libre carreja un flòc de vida. *Testimòni d'un niston de la guèrra* retrai aquela enfància del mitan populari e comunista. Marselha a uan importància màger dins lo libre, que l'enfància de l'autor i es gravada amb un fum de sensacions que son trasmetudas fonsalament al lector. A nòstre punt de vista, dins aquel libre, l'escritura de Claudì Barsòtti a quicòm de fisic. Nos fa tocar del det çò que es e çò qu'èra estat.

novèlas

* Las edicions In Octavo publican *La Maison de la Lande* de Bernat Manciet, lo darrièr libre de la trilogia en francés que clau *Le Triangle des Landes* e *Le Golfe de Gascogne* (obratges ara agotats en cò de las edicions parisencas Arthaud e en cors de reimpression en cò d'In Octavo).

A se mudar de longa e a se tresmudar, la maison lanusqueta, al briu d'una evocacion a l'encòp menimosa e gaireben epica, ven per òps "ostal d'univèrs". Coma totjorn amb Manciet, aquò's lo flus immense de l'espaci e del temps que trèva lo libre empenat. La densitat e la riquesa de las precisions tecnicas, amb un mestritge del vocabulari de la maçonariá e de la fustariá a vos estabosir, sens parlar de l'erudicion istorica, s'inscrivon de contunh dins lo vam d'una adralhada que se perlonga e se desplaça plan en-delai dels camins de Landas, a pagèla de monde e d'Istòria totala, es-a-dire de legenda.

Lo tèxte es acompanhat a bèl talh de paginas d'illustracions de Patrice Camus a partir de fotografias de Bernat Traimond.

A comandar a las edicions In Octavo 64160 Sèrra de Morlàs . Lo prètz n'es de 30 euròs.

* Las edicions Musedit Lo Conwise venon de far paréisser *Quicòm endacòm*, de Ròc Tarvèl, obratge pro singular, jostitolat *Cronicas implèxas*. Lo libre s'afortís coma un objècte literari gaireben paradigmatic - "dins una lenga ont los bons modèls son rares", precisa la quatrena de cobèrta d'un biais pauc "amène"- que la narracion i fai pas qu'un amb la mesa en jòc linguistica : un lengadocian mai que mai espurat que pòrta lo fial d'escritura dementre que jògan per en dejós de voses josdialectalas. L'ensemble, al limit (o al-delai ?) de la parodia, estona fòrça, e se legís coma que n'angue tot d'una tira, amb un plaser dels bèls.

Los que se planhon totjorn que tròban pas res enlòc pòdon comandar *Quicòm endacòm* a Musedit Lo Conwise 9, place de la Paix 15012 Aurillac cedex. Lo prètz n'es de 13,5 euròs pòsta compresa.

* Los Dossiers d'Aquitaine prepausan un *Dictionnaire Gascon-Français* centrat sul "parlar deu Bassin e deus sons environs", coma o precisa lo jostitol. L'obratge es de Yolande Vidal amb d'illustracions de René Lay "plan conegut per sos dessens umoristics sul Bassin".

Un libre a l'encòp alfabetic e tematic que la lectura dels tèmas justament n'es ja un brave apèssadís ("Le Bassin et l'ostreiculture", "Les poissons et les coquillages", "La Forêt (les bois)", "Sons, senteurs et couleurs", etc.).

A comandar a Les Dossiers d'Aquitaine 5, impasse Bardos 33800 Bordeaux . Prètz : 25,61 euròs.

Jacme Taupiac ven de far espelir
 una traduccion occitana de l'enciclica
Pacem in Terris del papa Joan XXIII,
 amb una presentacion d'aquel tèxte celèbre adreïçat " a totes los
 òmes de bona volontat ".
 L'obratge se pòt comandar a Jacme Taupiac La Piboleta Sant
 Marçal F- 82000 Montalban. Lo prètz n'es de 12,22 euròs manda-
 dís comprés.

* Lo novèl catalòg CORDAE/La Talvera, lo de 2003-2004,
 es disponible. Direm pas jamai pro la qualitat del trabalh
 d'aquela associacion dins lo domèni d'una etnografia viva
 ont la memòria es a l'encòp conservada dins sa blosetat e virada
 a tengut cap al present e l'avenir.
 D'efièit lo prètzfait revèrta mens lo d'un conservatòri
 que non pas lo d'una mena de crusòl
 d'animacion permanenta, ont -jol signe de l'enrasigament mai
 lèime e a l'encòp d'una dobertura fonsala- , de libres en collòquis,
 de caissetas en espectacles e mai en escambis de tota mena, lo
 monde se pòdon conèisser o reconèisser. Las colleccions de las
 edicions CORDAE,
 mai que mai ricas e variadas,
 balhan un resson remirable d'aquela endralhada
 de recèrca e de creacion.
 Cants, musicas, contes e " païsatges sonòrs " dels vilatges de Tarn
 e d'Avairon son aquí gaïeben canton per canton,
 mas tanben las tradicions musicalas del Mato Grosso (Brasil),
 amb los cantaires cururueiros e las danças siriri, o, per préner una
 altra endrechiera pus pròcha,
 l'istòria dels carbonièrs italians de Gresinha...
 Associacion CORDAE/La Talvera B.P. 40 F-81170 Cordes.

* La polida revista pedagogica *Lenga e país d'òc*
 n'es a son numerò 40.
 Al somari : Activitats en classa d'occitan per Florian Vernet,
 estudi d'una produccion video en collègi per M. Poitevin,
 Practicas d'escritura en cors de lenga per Maria-Joana Verny,
 Escriure au collègi ; " I a pas fotò " per D. Decomps,
 Bonastre malastre un jòc en òc per F. Ascensio,
 un estudi suls polars en òc per C. Torreilles
 e las espròvas del bac e del CRPE 2002.
 L'abonament es de 13,72 euròs per an
 (2 numeròs) a l'òrdre de l' " Agent comptable ".
 A mandar a CRDP Allée de la Citadelle CS 29003 F-34064
 Montpellier cedex 2

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANAS

creada en 1923
per Ismaël Girard

Presidents d'onor :

Max Roqueta, Pau Castelà, Max Allier

Direccion e Abonaments :

Centre Regionau de Documentacion Occitana
B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex

Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 47 26 - e-mail : migourdon@aol.com

Mandatatz totes manescrichs a

Bernat Manciet, a Trensacq - 40630 Sabres - Tel. : 05 58 07 06 56

Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuil - Tel. : 05 53 70 50 62
e-mail : jptardiu@aol.com

Jaumes Privat : e-mail : jaumesp.latalhada@wanadoo.fr

Conseilh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon

Baïle Redactor : Bernat Manciet, amb Joan-Pèire Tardiu, e Jep Gouzy (Catalunya)

Membres : Felip Angelau - Jacmes Astor - Franc Bardòu - Sergi Bec - Joan-Frederic Brun - Michèu Chadeuil - Ramon Chatbert - Joan-Pau Creissac - Dominica Descomps - Renat Duran - Felip Gardy - Rotlan Garrigues - Dòna Ismaël Girard - Olivèr Lamarca - Joan-Francés Mariot - Bernat Molinier - Jòrdi Passerat - Jaumes Privat - Alem Surre-García - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Viguièr.

Abonament als quatre quasers de l'an

França : 25 €

Estudiants : 18 € (sus justificatiu)

Forestièr : 31 € - D'ajuda : 50 € - Lo numerò : 7 €

I.S.S.N. 1169-2332

Publié avec le concours du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi Pyrénées, du Conseil Régional d'Aquitaine
et du Conseil Général de la Haute-Garonne